

ถอดบทเรียน เกษตรกรดีเด่น

สาขาอาชีพปลูกสวนป่า

ประจำปี ๒๕๖๙

เรียนรู้
จากต้นแบบ
สู่ความสำเร็จ

สร้างรายได้
ควบคู่การอนุรักษ์
อย่างยั่งยืน

สานต่อ
อาชีพปลูกสวนป่า
เพื่ออนาคต

ส่วนส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ
สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้

**พิธีพระราชทานโล่รางวัลปราชญ์ของแผ่นดิน
เกษตรกร สถาบันเกษตรกร และสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๔**

**นายบุญธรรม ทับทิมศรี
เกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาอาชีพปลูกสวนป่า ประจำปี ๒๕๖๔**

ที่ปรึกษา

นายกนิกร ศิริโรจนานนท์	อธิบดีกรมป่าไม้
นายสุพจน์ ภูรัตนโอภา	รองอธิบดีกรมป่าไม้
นายพัฒนพงษ์ สมิตติพัฒน์	รองอธิบดีกรมป่าไม้
นายพงศ์พิชัย ศรียา	รองอธิบดีกรมป่าไม้
นายอำนาจ สุสุทธิ	ผู้ตรวจราชการกรมป่าไม้
นางสาวพจนีย์ พอนะลาวัณย์	ผู้ตรวจราชการกรมป่าไม้
นายบางรักษ์ เชษฐสิงห์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านวิจัยและพัฒนาผลิตผลป่าไม้ ทำหน้าที่ผู้ตรวจราชการกรมป่าไม้
นางวรพรรณ หิมพานต์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการส่งเสริมการปลูกป่า ทำหน้าที่ผู้ตรวจราชการกรมป่าไม้
นายสราวุธ ไชยงยศ	ผู้อำนวยการสำนักเศรษฐกิจการป่าไม้
นางสาววารินทร์ ตรีมงคล	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

ผู้เรียบเรียง

นางสาววารินทร์ ตรีมงคล	นางสาววลัยภรณ์ เทพวงษ์
นางสาวณัฐฐาภรณ์ แก่นนาคำ	นายวิทวัส เขียวบาง

ภาพประกอบ

นายวิทวัส เขียวบาง	นางสาวณัฐฐาภรณ์ แก่นนาคำ
นางสาวนลิสสา ทองแดง	นางสาวจุฑามาศ ไสแก้ว
นางสาวปาวลี ภัยวงษ์	นางสาวจันทิมา ศรีทอง

ประสานงาน

นายจักรพงษ์ ชนะบุญ

ปกและรูปเล่ม

นางสาวณัฐฐาภรณ์ แก่นนาคำ

จัดพิมพ์โดย

ส่วนส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้ กรมป่าไม้

พิมพ์ ครั้งที่ ๑ จำนวน ๓๗๐ เล่ม

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ฟรี-วัน

๕๐ อาคาร เคย อเวนิว ชั้นที่ ๒ ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐

คำนำ

กรมป่าไม้ได้ดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรดีเด่น สาขาอาชีพปลูกสวนป่าเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นต้นมา เพื่อค้นหาเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่นด้านการปลูกสวนป่า ที่ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และทำสวนป่าด้วยความอุตสาหะ มานะพยายาม รวมทั้งเพื่อยกย่องเกียรติคุณให้ปรากฏ และยึดถือเป็นตัวอย่างตลอดจนเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านอาชีพปลูกสวนป่า

สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้ จึงได้จัดทำหนังสือถอดบทเรียนเกษตรกรดีเด่น สาขาอาชีพปลูกสวนป่า ประจำปี ๒๕๖๕ เล่มนี้ขึ้นเพื่อเป็นการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการปลูกสวนป่า โดยเป็นการนำองค์ความรู้จากการทำสวนป่า และปัจจัยความสำเร็จที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาการทำสวนป่าของเกษตรกร และบุคคลทั่วไปที่สนใจ ให้เกิดแรงบันดาลใจ สามารถนำไปประยุกต์ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสมกับบริบทของตนเอง อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ที่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนไปประยุกต์ใช้ในงานส่งเสริมให้เกิดสัมฤทธิ์ผลต่อไป

คณะผู้จัดทำได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจาก สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๒ (เชียงใหม่) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๖ (อุดรธานี) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๔ สาขานครสวรรค์ และสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๒ สาขากระบี่ ในการให้ข้อมูลสำหรับจัดทำหนังสือเล่มนี้ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้

กันยายน ๒๕๖๕

สารบัญ

	หน้า
ปก หมดเกษตรกรดีเด่น สาขาอาชีพปลูกสวนป่า ประจำปี ๒๕๖๔	ก
นาย บุญธรรม กับทิมศรี เกษตรกรจากจังหวัดนครสวรรค์ เกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ รางวัลชนะเลิศ อันดับที่ ๑	๑ - ๘
นาย นายบรรจง ทะไชย เกษตรกรจากจังหวัดเชียงราย เกษตรกรดีเด่น รางวัลชนะเลิศ อันดับที่ ๒	๙ - ๑๘
นาง ศุภจิตรา เพ็ชรสุข เกษตรกรจากจังหวัดกระบี่ เกษตรกรดีเด่น รางวัลชนะเลิศ อันดับที่ ๓	๑๙ - ๒๖
นาง จิตรลดา จันมี เกษตรกรจากจังหวัดบึงกาฬ เกษตรกรดีเด่น รางวัลชมเชย	๒๗ - ๓๒
ปก จัยความสำเร็จต่ออาชีพปลูกสวนป่า	๓๓
ทำ เนียบเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาอาชีพปลูกสวนป่า	๓๔ - ๓๗

ปิกมุดเกษตรกรดีเด่น สาขาอาชีพปลูกสวนป่า ประจำปี ๒๕๖๙

นางจิตร์ลดา จันมี
จังหวัดเชียงใหม่

2 นายบรรจง ทะไชย
จังหวัดเชียงราย

1 นายบุญธรรม กัทิมศรี
จังหวัดนครพนม

3 นางศุภจิตรา เพ็ชรสุก
จังหวัดกระบี่

1. กรุงเทพมหานคร
2. นนทบุรี
3. ปทุมธานี
4. นครปฐม
5. สมุทรปราการ
6. สมุทรสาคร
7. สมุทรสงคราม
8. พระนครศรีอยุธยา
- 9.อ่างทอง
10. สิงห์บุรี

นายบุญธรรม กับทิมศรี

เกษตรกรจากจังหวัดนครสวรรค์ เกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ
รางวัลชนะเลิศ อันดับที่ ๑

ข้อมูลทั่วไป

อายุ : ๕๗ ปี

การศึกษาสูงสุด : มัธยมศึกษาตอนต้น

สถานภาพ : สมรส

ที่อยู่ปัจจุบัน : เลขที่ ๑๘๔ หมู่ที่ ๓ ตำบลทับกฤชใต้

อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

รหัสไปรษณีย์ ๖๐๒๕๐

โทรศัพท์ : ๐๘ ๑๒๘๓ ๘๖๖๓

ข้อมูลสวนป่า

ประเภทเอกสารที่ดิน : โฉนดที่ดิน

พื้นที่ปลูกสวนป่าทั้งหมด : ๖๕-๒-๖๕ ไร่

จำนวน ๘ แปลง

รูปแบบการปลูก : ผสมผสาน เชิงเดี่ยว

และโคกหนองนา

ที่ตั้งสวนป่า : ตำบลทับกฤชใต้ อำเภอชุมแสง

จังหวัดนครสวรรค์

รายละเอียดของสวนป่า

- แปลงที่ ๑ เนื้อที่ ๒-๑-๔๖ ไร่ ปลูกสัก ยางนา มะค่าโมง และผักสวนครัว ปี ๒๕๖๐
- แปลงที่ ๒ เนื้อที่ ๓๗-๒-๔๕ ไร่ ยางนา ประดู่ป่า ตะเคียนทอง มะค่าโมง มะฮอกกานี สระน้ำ นาช้าว บ้านพักอาศัย ศูนย์ประสานงานฯ ศูนย์เรียนรู้ฯ วิสาหกิจชุมชน และโครงการ LESS ปี ๒๕๖๐ ๒๕๖๓ และ ๒๕๖๕
- แปลงที่ ๓ เนื้อที่ ๒-๓-๙๒ ไร่ ปลูกยางนา มะค่าโมง ประดู่ป่า ตะเคียนทอง ปี ๒๕๖๐
- แปลงที่ ๔ เนื้อที่ ๙-๑-๓๙ ไร่ ปลูกยางนา พะยุง ประดู่ป่า มะค่าโมง ตะเคียนทอง และนาข้าว ปี ๒๕๖๓
- แปลงที่ ๕ เนื้อที่ ๕-๒-๐๐ ไร่ ปลูกยางนา ประดู่ป่า มะค่าโมง มะขามเปรี้ยว ไข่เลี้ยง ปี ๒๕๖๒
- แปลงที่ ๖ เนื้อที่ ๓-๒-๖๓ ไร่ ปลูกสัก ยางนา มะฮอกกานี เลียน ปี ๒๕๖๒
- แปลงที่ ๗ เนื้อที่ ๐-๓-๙๔ ไร่ ปลูกมะฮอกกานี ไข่ช้างหม่น พะยุง ปี ๒๕๖๒
- แปลงที่ ๘ เนื้อที่ ๗-๐-๐๐ ไร่ ปลูกประดู่ป่า มะค่าโมง สะเดา ยางนา ปี ๒๕๖๓ และ ๒๕๖๔

ความคิดริเริ่มในการปลูกสวนป่า

เดิมมีอาชีพค้าขายส่งพืชผลทางการเกษตร คิดริเริ่มจึงเริ่มปลูกป่าในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เริ่มสะสมทรัพย์สิน ที่ดิน เพื่อนำมาปลูกป่า เดิมที่เริ่มต้นปลูกในพื้นที่ ๗-๐-๐๐ ไร่เศษ (ปลูกสัก ยางนา มะค่าโมง) เพื่อให้ดินอุดมสมบูรณ์ จากนั้นสะสมความรู้ ประสบการณ์ และได้รับแรงบันดาลใจจากในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยการปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง และการปลูกป่า ๕ ระดับ

ความพยายามฟันฝ่าอุปสรรค

เนื่องจากการพื้นที่บริเวณบ้านมาบชุมแสงพัฒนาเป็นที่ลุ่มต่ำ ซึ่งจะประสบปัญหาน้ำท่วมเกือบทุกปี การปรับเปลี่ยนจากนาเป็นการปลูกสวนป่า จึงถือเป็นความท้าทายที่กล้าลงมือทำ โดยใช้องค์ความรู้ในการบริหารจัดการพื้นที่ การบริหารจัดการน้ำ การทำโคกหนอง นา โมเดล การคัดเลือกชนิดพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ ปลูกไม้โตเร็วควบคู่กับไม้โตช้า แบ่งการปลูกเป็นแปลงปี เพื่อให้เกิด Rotation ของรอบตัดฟันและการใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จนประสบผลสำเร็จและมีรายได้หมุนเวียนตลอดทั้งปี

ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า และความยั่งยืนในอาชีพ

ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า

จากการเริ่มต้นปลูกสวนป่าเมื่อปี ๒๕๕๙ จนถึงปัจจุบัน (ปี ๒๕๖๔) รวม ๑๐ ปี เกษตรกรได้บำรุงดูแลรักษา ทำให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตดี มีสภาพที่สมบูรณ์ สามารถอำนวยความสะดวกในการใช้สอยและสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรได้นำไม้จากสวนป่ามาใช้ประโยชน์ เช่น สร้างบ้านพักอาศัย โรงเก็บของ ขายเป็นชุดล้อยม เฟอร์นิเจอร์ขนาดเล็ก ท็อป ด้ามมีด แก้วปั๊บบ กล้องชั้นโรง เครื่องสไลด์มะละกอ เฝ้าน้ำส้มควั่นไม้ เป็นต้น จากการเริ่มต้นของเกษตรกร ก่อให้เกิดชุมชนไม้มีค่า ทั้งในพื้นที่บ้านมาบชุมแสงพัฒนา ชุมชนไม้มีค่าออนไลน์ และเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีเกษตรกรเป็นบุคคลต้นแบบ

ความยั่งยืนในอาชีพ

ปัจจุบันสวนป่าของเกษตรกร นอกจากจะนำมาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างบ้านพักของตนเองและเครื่องใช้ในบ้านเรือนแล้ว ยังได้มีการขายไม้ล้อยม และแปรรูปไม้เป็น

ผลิตภัณฑ์ เพื่อจำหน่ายสร้างเป็นรายได้ให้กับครอบครัว อีกทั้งได้บูรณาการใช้ประโยชน์พื้นที่เต็มศักยภาพ จัดสรรพื้นที่ในการปลูกสวนป่าและพื้นที่ทำการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงการบริหารจัดการ การขุดสระกักเก็บน้ำเพื่อให้มีน้ำไว้ใช้ตลอดทั้งปี ดังจะเห็นได้จากมีการแบ่งพื้นที่ปลูกสวนป่าไม้โตช้า ไม้โตเร็ว ทำนาข้าว ปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อลดความเสี่ยงด้านอาหาร

และเสริมสร้างความมั่นคงของรายได้ระหว่างปลูกสวนป่าด้วยโคก หนอง นา ทำให้มีผลผลิตและเกิดรายได้เพิ่มขึ้นระหว่างรอให้ไม้จากสวนป่าเติบโต

บทเรียนของความสำเริ่

นายบุญธรรม ทับทิมศรี นับได้ว่าเป็นเกษตรกรต้นแบบให้ชุมชนและผู้สนใจในการปลูกสวนป่า ได้ปฏิบัติตาม อีกทั้งมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ประสบการณ์ด้านการปลูกสวนป่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนใช้สวนป่าของตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานด้านการปลูกสวนป่า มีการน้อมนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการดำเนินชีวิต ในการจัดการพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยการแบ่ง พื้นที่ ปลูกสวนป่า ไมโตช้า ไมโตเร็ว ปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา บริหารจัดการน้ำทำให้มีน้ำไว้ใช้ตลอดทั้งปี สร้างระบบนิเวศป่า และเป็นปอดให้กับคนในชุมชน นอกจากนี้ ยังได้ใช้พื้นที่สวนป่าเป็นศูนย์ฝึกอบรมแก่นักศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์

หลักคิดในการทำงาน

เกษตรกรมีหลักคิดที่สำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปลูกสวนป่า ดังนี้

๑. การใช้ประโยชน์พื้นที่เต็มศักยภาพ จัดสรรพื้นที่ในการปลูกสวนป่าและพื้นที่ทำการเกษตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงการบริหารจัดการน้ำ ด้วยการขุดสระกักเก็บน้ำ เพื่อให้มีน้ำไว้ ใช้ตลอดทั้งปี มีการแบ่งพื้นที่ปลูกสวนป่า ไมโตช้า ไมโตเร็ว ทำนาข้าว ปลูกพืชผักสวนครัว

๒. การน้อมนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการดำเนินชีวิต ในการจัดการพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนโดยการแบ่งพื้นที่ปลูกสวนป่า ไมโตช้า ไมโตเร็ว ปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา บริหารจัดการน้ำทำให้มีน้ำไว้ใช้ตลอดทั้งปี สร้างระบบนิเวศป่า

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

เกษตรกรมีหลักคิดที่สำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปลูกสวนป่า ดังนี้

๑. มีความมุ่งมั่น ตั้งใจจริง ไม่ล้มเลิกแม้เจอปัญหาและอุปสรรค มีความอดทน และลงมือทำงานประสบความสำเร็จ แม้จะต้องใช้ระยะเวลานาน เพื่อสร้างความยั่งยืน ในอาชีพปลูกสวนป่า

๒. การไม่หยุดที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง โดยการค้นคว้าหาความรู้จากภายนอกพื้นที่ การหาโอกาสไปศึกษาดูงานในพื้นที่อื่น ๆ การเข้าร่วมฝึกอบรมและกิจกรรมของ หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อฝึกฝนและเรียนรู้ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และนำมาประยุกต์ ใช้ในการประกอบอาชีพปลูกสวนป่า

๓. การบูรณาการใช้ประโยชน์พื้นที่ ด้วยการปลูกไม้หลากหลายชนิด หลากหลาย ชั้นเรือนยอด เพื่อลดความเสี่ยงด้านอาหารและเสริมสร้างความมั่นคงของรายได้ระหว่าง การปลูกสวนป่า

๔. การบำรุงดูแลและจัดการสวนป่าตามหลักทวนวัฒนวิธี ทำให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตดี มีสภาพที่สมบูรณ์

๕. การบริหารจัดการน้ำ โดยการขุดสระกักเก็บน้ำ เพื่อให้มีน้ำหมั่นเวียนไว้ใช้ในสวนป่า

องค์ความรู้จากการทำสวนป่า

๑. การปลูกป่าหรือปลูกไม้หลากหลายชนิด หลากหลายชั้นเรือนยอด ช่วยทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ และบริหารจัดการพื้นที่แบบโคก หนอง นา เป็นการต่อยอดจากการทำสวนป่า ที่ช่วยลดความเสี่ยงด้านอาหารและเสริมสร้างความมั่นคงของรายได้ระหว่างปลูกสวนป่า
๒. มีการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเต็มศักยภาพ โดยจัดสรรพื้นที่ในการปลูกสวนป่า และพื้นที่ทำการเกษตรได้ อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด มีการแบ่งพื้นที่ปลูกสวนป่าไม้โตช้า ไม้โตเร็ว ทำนาข้าว และปลูกพืชผักสวนครัว
๓. มีการทำผลิตภัณฑ์โดยการเผาถ่าน และน้ำส้มควันไม้
๔. การบริหารจัดการน้ำ ด้วยการขุดสระกักเก็บน้ำและคลองไส้ไก่ เพื่อให้มีน้ำไว้ใช้ตลอดทั้งปี
๕. เข้าร่วมโครงการสนับสนุนการลดคาร์บอนและรักษาสีเขียว (Low Emission Support Scheme : LESS)

นายบรรจง ทะไชย

เกษตรกรจากจังหวัดเชียงราย เกษตรกรดีเด่น
รางวัลชนะเลิศ อันดับที่ ๒

ข้อมูลทั่วไป

อายุ : ๖๐ ปี

การศึกษาสูงสุด : ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

จากโรงเรียนเชียงใหม่เกษตรกรรม

สถานภาพ : สมรส

ที่อยู่ปัจจุบัน : ๑๙ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลศรี

อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

รหัสไปรษณีย์ ๕๗๑๔๐

โทรศัพท์ : ๐๙ ๓๓๑๗ ๐๙๘๑

ข้อมูลสวนป่า

ประเภทเอกสารที่ดิน : โฉนดที่ดิน ส.ป.ก. ๔-๐๑ ก และ ส.ป.ก. ๔-๐๑ ข

พื้นที่ปลูกสวนป่าทั้งหมด : ๑๘-๐-๔๘ ไร่ จำนวน ๓ แปลง

รูปแบบการปลูก : เชิงเดี่ยว ผสมผสาน และวนเกษตร

ที่ตั้งสวนป่า : บ้านเกี้ยงใต้ ตำบลห้วยซ้อ และบ้านประชาภิวัฒน์ ตำบลศรี อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

รายละเอียดของสวนป่า

- แปลงที่ ๑ เนื้อที่ ๔-๒-๒๕ ไร่ ปลูกสัก ปี ๒๕๔๒ โดยเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจกับกรมป่าไม้ และปี ๒๕๕๒ - ๒๕๖๖ ปลูกไผ่รวก และไผ่ขางหม่น
- แปลงที่ ๒ เนื้อที่ ๗-๑-๑๐ ไร่ ปลูกตะเคียนทอง ปี ๒๕๕๘ และปี ๒๕๖๓-๒๕๖๘ ปลูกพะยุง ยางนา มะค่าโมง มะฮอกกานี ประดู่ป่า ตะเคียนทอง ก้นเกรา กระถินเทพา
- แปลงที่ ๓ เนื้อที่ ๖-๑-๑๓ ไร่ ปลูกสัก ปี ๒๕๔๒ และปี ๒๕๖๒-๒๕๖๘ ปลูกมะค้อ ยางนา ยวนผึ้ง มะค้อ ก้นเกรา แดง จำปาทอง และผักหวานป่า

ความคิดริเริ่มในการปลูกสวนป่า

แรกเริ่มเกษตรกรได้ปลูกพืชทางการเกษตรและประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูง แต่ราคาที่ได้ตกต่ำและได้ผลผลิตไม่สม่ำเสมอ จึงได้มีความคิดริเริ่มที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับชนิดและประโยชน์ของไม้เศรษฐกิจที่มีความเหมาะสมสำหรับปลูกทดแทนพืชเกษตร ซึ่งเกษตรกรได้มีการวางแผนใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อย่างเต็มศักยภาพและเหมาะสมกับบริบทในแต่ละพื้นที่ให้ได้มากที่สุด โดยการปลูกไม้ป่าร่วมกับพืชเกษตรหลายระดับชั้น เพื่อได้รับประโยชน์และผลตอบแทนอย่างสม่ำเสมอจากพืชหลายชนิด หลายช่วงเวลา

ความพยายามฟันฝ่าอุปสรรค

เนื่องจากเกษตรกรขาดองค์ความรู้ในการปลูกสวนป่าจึงได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับชนิดไม้เศรษฐกิจและสายพันธุ์ที่ดี ศึกษาพื้นที่และรูปแบบการปลูกที่เหมาะสม การจัดการสวนป่าให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและต่อเนื่อง ทั้งจากการศึกษาด้วยตนเองผ่านสื่อโซเชียล การเข้ารับการฝึกอบรมในโอกาสต่าง ๆ การแนะนำจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น อีกทั้ง สภาพพื้นที่ในแปลงปลูกสวนป่ามีลักษณะเป็นดินขาดธาตุอาหารเนื่องจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาาก่อน เกษตรกรจึงได้ใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก ในการบำรุงดินโดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และในช่วงฤดูน้ำหลากทำให้มีต้นไมตาย เกษตรกรจึงศึกษาและปรับเปลี่ยนชนิดการปลูกไม้เศรษฐกิจที่สามารถทนต่อสภาพพื้นที่น้ำท่วมขังได้ เช่น กันเกรา ไม้วงศ์ยาง ฯลฯ

ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า และความยั่งยืนในอาชีพ

ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า

เกษตรกรได้คัดเลือกชนิดไม้ที่ปลูกในสวนป่าให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ทำให้มีกำลังการผลิตที่สามารถนำไม้ ออกไปใช้สอยและให้ผลตอบแทน โดยได้รับการจัดการตามหลักวนวัฒนวิธี ซึ่งได้รับการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง เกิดการสร้างรายได้จากการปลูกสวนป่า ไม้มีคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ ในการนำไปใช้ประโยชน์ ประกอบกับ

มีระยะเวลาในการปลูกหลายชั้นปี ทำให้สวนป่ามีกำลังการผลิตที่สามารถนำไม้ออกไป ใช้สอยและให้ผลตอบแทนด้านรายได้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอทำให้ เกษตรกรมีรายได้ทั้งทางตรงจากการขายเนื้อไม้ และการขายผลผลิตรองในสวนป่า เช่น ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง ไข่ผึ้ง ไม้ผล พืชผักสมุนไพร เป็นต้น

ความยั่งยืนในอาชีพ

ตั้งแต่เกษตรกรเริ่มปลูกไม้สัก ในปี ๒๕๔๒ ได้ใช้ระยะเวลา ๑๘ ปี จึงตัดไม้ออก จำนวน ๑๙ ตัน คิดเป็นมูลค่า ๗,๖๐๐ บาท ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้ตัดไม้สักเพื่อจำหน่าย คิดเป็นมูลค่า ๓๖๐,๐๐๐ บาท และตัดไม้สัก ที่เหลือบางส่วนรวมกับเศษไม้ปลายไม้จากการตัดจำหน่ายเพื่อนำไปสร้างโรงเรือน เลี้ยงไก่ และศาลาพักผ่อนบริเวณโคกหนองนา คิดเป็นมูลค่า ๕๐,๐๐๐ บาท ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๖๘ ได้ตัดไม้ไผ่รวกเพื่อนำไปสร้างกระชังเลี้ยงปลา โรงเรือนเลี้ยงกบ โรงเรือนเลี้ยงไข่ไก่ หรือผ้า ทำทางเดินในสวนป่า และจำหน่ายทำโครงป้ายหาเสียง คิดเป็นมูลค่า ๑,๒๓๐,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ เกษตรกร

ยังได้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลผลิตรองจากสวนป่า เช่น กล้องล่อผึ้ง กิ่งตอนต้นยวนผึ้ง พืชเกษตรและพืชสมุนไพร เป็นต้น และเพื่อให้ผลผลิตสวนป่ามีความต่อเนื่อง สมำเสมอ เกษตรกรจึงได้ดำเนินการปลูกไผ่รวก และไผ่ซางหม่นบริเวณช่องว่างระหว่างแถว

ของสัก ปลูกยางนาเพื่อเป็นไม้โฮสต์ (Host tree) สำหรับการเพาะเห็ด เอกโตไมคอร์ไรซา เช่น เห็ดเผาะ เห็ดน้ำหมาก เห็ดตะไคล และเห็ดระโงก เป็นต้น

บทเรียนของความสำเริ่

นายบรรจง ทะไชย นับได้ว่าเป็นเกษตรกรต้นแบบให้ชุมชนและเพื่อนเกษตรกรที่สนใจในการปลูกสวนป่าได้ปฏิบัติตาม ซึ่งได้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ และประสบการณ์ด้านการปลูกสวนป่าและด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่คนในชุมชน โดยเฉพาะเรื่องที่เกษตรกรมีความเชี่ยวชาญ ได้แก่ การเพาะขยายพันธุ์ไม้ป่า การปลูก และการจัดการสวนป่าแบบอินทรีย์ เพื่อให้สวนป่าสามารถสร้างผลผลิตที่ปลอดภัยและมีรายได้อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งพื้นที่สวนป่าได้ขึ้นทะเบียนเป็น ศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา” ของกรมพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นศูนย์ที่มุ่งเน้นเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงาน ด้านการปลูกสวนป่าแบบวนเกษตร เพื่อเผยแพร่ องค์ความรู้ให้แก่คนในชุมชน ผู้นำชุมชน หน่วยงาน เพื่อนเกษตรกร นักเรียน นักศึกษา ในนาม “บ้านสวนพนารักษ์” จึงมีบทบาทสำคัญในการร่วมกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีให้ชุมชนได้ปฏิบัติตามต่อไป

หลักคิดในการทำงาน

เกษตรกรมีหลักคิดที่สำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปลูกสวนป่า ดังนี้

๑. การปลูกสวนป่าด้วยการ “เลียนแบบป่า” คือ การมองให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันของธรรมชาติ เรียนรู้ และนำไปใช้อย่างเป็นธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากสิ่งที่ใหญ่ที่กว้าง แต่ควรเริ่มจากสิ่งที่เล็ก แคบ และทำให้ชัด เมื่อเห็นผลชัดเจนแล้ว จึงค่อยขยายให้ใหญ่ให้กว้างต่อไป

๒. เกษตรกรมีการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเต็มศักยภาพโดยการปลูกไม้ป่า/พืชป่าร่วมกับพืชเกษตร หลายระดับชั้น ตามแนวพระราชดำริ “ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง” เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ ลดความเสี่ยงจากโรคและแมลง และเพื่อให้ได้รับประโยชน์และผลตอบแทนอย่างสม่ำเสมอจากพืชหลายชนิด หลายช่วงเวลา

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑. มีความมุ่งมั่น ตั้งใจจริง อดทนลงมือทำงานประสบความสำเร็จในอาชีพปลูกสวนป่า
๒. มีความคิดริเริ่มในการศึกษาหาความรู้ การศึกษาชนิดไม้เศรษฐกิจเพื่อคัดเลือกปลูกในสวนป่าให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ มีมูลค่าสูงและตลาดต้องการ ให้ผลตอบแทนยาวนานหลายช่วงระยะเวลา

๓. มีการบูรณาการในการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเต็มศักยภาพ ครอบคลุมรูปแบบการปลูกป่า เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์และได้รับผลตอบแทนจากสวนป่าอย่างคุ้มค่าทุกช่วงระยะเวลา
๔. มีการจัดการสวนป่าให้มีกำลังการผลิตที่เหมาะสมกับชนิดไม้ คุณภาพของพื้นที่ (Site Quality) และมีไม้หลายช่วงชั้นอายุ ทำให้สามารถอำนวยประโยชน์ในการใช้สอย และสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ
๕. มีการจัดการสวนป่าตามหลักกวนวัฒนธรรมและได้รับการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตที่ดี มีสภาพที่สมบูรณ์ โรคและแมลงรบกวนน้อยมาก

องค์ความรู้จากการทำสวนป่า

๑. การบริหารจัดการพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์พื้นที่ได้เต็มศักยภาพ โดยการปลูกสวนป่าในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งแบบผสมผสาน และวนเกษตร ทำให้สามารถใช้ประโยชน์และได้รับผลตอบแทนคุ้มค่าทุกช่วงระยะเวลา
๒. การคัดเลือกชนิดไม้เพื่อปลูกในสวนป่า จะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เป็นไม้ที่มีมูลค่าสูงและมีความต้องการของตลาดสูง ให้ผลตอบแทนยาวนานหลายช่วงเวลา
๓. การปลูกหญ้าแฝกริมขอบสระ เพื่อยึดดินไม่ให้ถูกน้ำกัดเซาะพังทลาย และการปลูกผักเลือด (Ficus virens Aiton) เพื่ออาศัยระบบรากที่เป็นตาข่ายช่วยยึดคันดินบริเวณขอบแปลง
๔. ปลูกยางนาเพื่อเป็นไม้โฮสต์ (Host tree) สำหรับการเพาะเห็ด เอกโตไมคอร์ไรซา เช่น เห็ดเผาะ เห็ดน้ำหมาก เห็ดตะไคล และเห็ดระโงก
๕. มีการขุดสระแบบโคก หนอง นา เพื่อการกักเก็บน้ำ สร้างความชุ่มชื้นในพื้นที่สำหรับพืชและสัตว์เลี้ยงที่เพียงพอตลอดทั้งปี และการปลูกกล้วย เพื่อช่วยดึงน้ำจากสระขึ้นมาบนฝั่ง และช่วยกระจายความชุ่มชื้นเสมือนเป็นท่อน้ำตามธรรมชาติ โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง นอกจากนี้ กล้วยยังช่วยบังแสงเป็นการควบคุมวัชพืชที่ดี และสามารถใช้ประโยชน์และสร้างรายได้จากทุกส่วนของกล้วย
๖. มีการอนุรักษ์อากาศ โดยเกษตรกรได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมมาตรฐาน การค้าไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ที่ปลอดจากการบุกรุกทำลายป่า สนับสนุนแนวทางความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ พื้นที่เข้าร่วมจำนวน ๑๑ ไร่ สามารถกักเก็บคาร์บอนได้เท่ากับ ๒๑๙,๘๗๙ KgCO₂eq

นางศุภจิตรา เพ็ชรสุก

เกษตรกรจากจังหวัดกระบี่ เกษตรกรดีเด่น
รางวัลชนะเลิศ อันดับที่ ๓

ข้อมูลทั่วไป

อายุ : ๖๒ ปี

การศึกษาสูงสุด : ปริญญาตรี

สาขาพยาบาลศาสตรบัณฑิต

สถานภาพ : สมรส

ที่อยู่ปัจจุบัน : ๖๒ หมู่ที่ ๓ ตำบลลำทับ

อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่

รหัสไปรษณีย์ ๘๑๑๔๐

โทรศัพท์ : ๐๙ ๗๑๓๗ ๙๔๓๐

ข้อมูลสวนป่า

ประเภทเอกสารที่ดิน : น.ส.๓ ก

พื้นที่ปลูกสวนป่าทั้งหมด : ๒๕-๓-๘๔ ไร่ จำนวน ๒ แปลง

รูปแบบการปลูก : ผสมผสาน และปลูกไม้ร่วมยางพารา

ที่ตั้งสวนป่า : บ้านหนองปง และบ้านลำทับ ตำบลลำทับ อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่

รายละเอียดของสวนป่า

- แปลงที่ ๑ เนื้อที่ ๑๘-๑-๔๓ ไร่ ปลูกตะเคียนทอง ยางนา พะยอม กระถินเทพา มะฮอกกานี หลุมพอ ปี ๒๕๕๓ และมีการปลูกพืชเกษตรอื่น ๆ อย่างไม้ผล เช่น ทุเรียน และมังคุด พืชสมุนไพร เช่น พริกไทยดำ และผักเหลียง แทรกกระหว่างแถว รวมถึงมีการเลี้ยงผึ้ง
- แปลงที่ ๒ เนื้อที่ ๗-๒-๔๑ ไร่ ปลูกสัก ตะเคียนทอง จำปา มะฮอกกานี ยางนา สะเดาเทียม กระท่อม ปี ๒๕๖๓ และมีการปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ผล รวมถึงพืชล้มลุกหลากหลายชนิด

ความคิดริเริ่มในการปลูกสวนป่า

ด้วยความชื่นชอบในการปลูกต้นไม้และธรรมชาติเป็นทุนเดิม ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริม การปลูกไม้เศรษฐกิจกับกรมป่าไม้ โดยได้รับการสนับสนุน เงินอุดหนุน พร้อมกล้าไม้สะเดาเทียม จากสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๒ สาขากระบี่ เนื้อที่ประมาณ ๗๐ ไร่ ขณะเดียวกันได้เริ่มปลูก ไม้เศรษฐกิจแทรกกระหว่างแถวในแปลงที่ ๑ ซึ่งปลูกยางพาราไว้อยู่เดิม ต่อมาจึงได้ตัด ไม้สะเดาเทียม เพื่อนำไปขายและนำมาแปรรูป เป็นเฟอร์นิเจอร์ เช่น เก้าอี้ โต๊ะ รวมถึงสร้าง บ้านพัก จึงได้เล็งเห็นถึงประโยชน์และคุณค่า ของการปลูกไม้เศรษฐกิจ รวมถึงความสามารถ ในการสร้างรายได้ในอนาคต ประกอบกับความต้องการส่วนตัวที่อยากให้พื้นที่บริเวณ ตัวอำเภอมีพื้นที่สีเขียวเป็นพื้นที่ ให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามาใช้สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ จึงได้นำกล้าไม้ชนิดต่าง ๆ มาปลูกผสมผสานกัน มีหลายชั้นเรือนยอดและหลากหลายชนิด มีทั้งไม้ท้องถิ่น ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจที่มีมูลค่าและเป็นที่ต้องการของตลาด และพืชเกษตร อื่น ๆ (แปลงที่ ๒) นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการปลูกแทรกกระหว่างแถวสวนยางพาราที่มี อยู่เดิมจนเต็มพื้นที่ (แปลงที่ ๑)

ความพยายามฟันฝ่าอุปสรรค

ด้วยสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ลุ่ม เดิมเป็นที่นา ในช่วงฤดูฝนของทุกปี จึงประสบปัญหา น้ำท่วมขัง นอกจากการเลือกชนิดพันธุ์ไม้ทนน้ำมาปลูกในพื้นที่บริเวณดังกล่าวแล้ว ได้มีแนวคิดในการแก้ปัญหาโดยการนำร่องโพนที่ใช้แล้วครอบบริเวณโคนต้นเพื่อช่วย ป้องกันน้ำท่วมขังบริเวณโคนต้นของต้นไม้ที่ยังเล็กหรือเพิ่งปลูกเป็นการประคับประคอง ต้นกล้าจนกว่าจะแข็งแรงหรือสามารถปรับตัวได้เอง นอกจากนี้ ได้ประสบปัญหาหนอน แมลงศัตรูพืชจะทำลายลำต้นตะเคียนทองในสวนป่า จนเกิดความเสียหายอย่างหนัก บางต้นยืนต้นตาย จึงได้ศึกษาวิธีการดูแลรักษาจากอินเทอร์เน็ต โดยเลือกใช้วิธีกำจัด ตัวอ่อน และดูแลต้นไม้จนสามารถตั้งตัวได้อีกครั้ง

ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า และความยั่งยืนในอาชีพ

ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า

จากการเริ่มต้นปลูกสวนป่าเมื่อปี ๒๕๕๓ จนถึงปัจจุบัน (ปี ๒๕๖๙) รวม ๑๖ ปี เกษตรกรได้บำรุงดูแลรักษา ทำให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตดี มีสภาพที่สมบูรณ์ สามารถอำนวยความสะดวกในการใช้สอยและสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรได้นำไม้จากสวนป่ามาใช้ประโยชน์ เช่น ตัดขาย สร้างบ้านพักอาศัย สร้างศาลา แปลรูปเป็นเฟอร์นิเจอร์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้รับผลผลิตอื่น ๆ ไม้บริโภคในครัวเรือน และแจกจ่ายให้เพื่อนบ้าน เช่น น้ำผึ้ง ผักเหลียง พริกไทยดำ กล้วย เป็นต้น รวมถึงประโยชน์ทางอ้อมหรือ ผลพลอยได้จากสวนป่า อย่างอากาศที่บริสุทธิ์ ความร่มรื่น เย็นสบาย สามารถใช้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจให้แก่คนในชุมชนอีกด้วย

ความยั่งยืนในอาชีพ

ปัจจุบันสวนป่าของเกษตรกร นอกจากจะนำมาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างบ้านพักของตนเองและแปรรูปไม้เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ในครอบครัวแล้ว ยังได้เข้าร่วมโครงการ

คาร์บอนเครดิตธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (BAAC Carbon Credit) ทั้งนี้เกษตรกรได้มีการใช้ประโยชน์พื้นที่เต็มศักยภาพ มีการจัดสรรพื้นที่ในการปลูกสวนป่าและมีการ

ขุดสระกักเก็บน้ำเพื่อให้มีน้ำไว้ใช้ตลอดทั้งปี มีการปลูกทดแทนไม้ที่นำมาใช้ประโยชน์ปลูกซ่อม และมีการปลูกเสริม เพื่อช่วยให้สวนป่ามีผลผลิตอย่างสม่ำเสมอและได้รับผลประโยชน์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน รวมถึงเกษตรกรได้เพาะพันธุ์ไม้ท้องถิ่นหายากอย่างไม้สาวดำและนำไปปลูกในแปลงสวนป่าเพื่อเป็นแหล่งแม่ไม้ต่อไป

บทเรียนของความสำเร็จ

นางศุภจิตรา เพ็ชรสุข นับได้ว่าเป็นเกษตรกรต้นแบบให้ชุมชนและผู้สนใจในการปลูกสวนป่า ได้ปฏิบัติตาม อีกทั้งมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ประสบการณ์ด้านการปลูกสวนป่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนใช้สวนป่าของตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานด้านการปลูกสวนป่า เป็นพื้นที่สีเขียวให้คนในชุมชนเข้ามาพักผ่อนหย่อนใจ และมีการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเต็มศักยภาพ โดยการปลูกไม้ป่า

ร่วมกับพืชเกษตรหลายชนิด ตามแนวพระราชดำริ “ ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ” คือ ไม้ใช้สอย (ไม้โตเร็ว) ไม้เศรษฐกิจ และไม้กินได้ (ไม้ผล ไม้ชั้นล่าง) ซึ่งสัมพันธ์กับ “ ป่า ๕ ระดับ ” คือการปลูกป่าที่จำลองระบบนิเวศป่าไม้ ทำให้สวนป่ามีความหลากหลายทางชีวภาพหลายระดับชั้น ได้รับผลตอบแทนหลายช่วงเวลา เป็นการใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด และมีความยั่งยืน

หลักคิดในการทำงาน

เกษตรกรมีหลักคิดที่สำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปลูกสวนป่า ดังนี้

๑. การใช้ประโยชน์พื้นที่เต็มศักยภาพ จัดสรรพื้นที่ในการปลูกสวนป่าและพื้นที่ทำการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงการบริหารจัดการน้ำด้วยการขุดสระกักเก็บน้ำ เพื่อให้มีน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปี มีการแบ่งพื้นที่ปลูกสวนป่า ๕ ระดับ
๒. การน้อมนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยการปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง เพื่อจัดการพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนโดยการแบ่งพื้นที่ปลูกสวนป่าไม้ใช้สอย (ไม้โตเร็ว) ไม้เศรษฐกิจ และไม้กินได้ (ไม้ผล ไม้ชั้นล่าง)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑. มีความมุ่งมั่น ตั้งใจจริง อดทนลงมือทำงานประสบความสำเร็จ
๒. การบูรณาการใช้ประโยชน์พื้นที่ ด้วยการปลูกไม้หลากหลายชนิด หลากหลายชั้นเรือนยอด เพื่อลดความเสี่ยงด้านอาหารและเสริมสร้างความมั่นคงของรายได้ระหว่างการปลูกสวนป่า
๓. การบำรุงดูแลและจัดการสวนป่าตามหลักทวนวัฒนวิธี ทำให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตดี มีสภาพที่สมบูรณ์
๔. การบริหารจัดการน้ำ โดยการขุดสระกักเก็บน้ำ เพื่อให้มีน้ำหมุนเวียนไว้ใช้ในสวนป่า

องค์ความรู้จากการทำสวนป่า

๑. การปลูกป่าหรือปลูกไม้หลากหลายชนิด หลากหลายชั้นเรือนยอด ช่วยทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ และบริหารจัดการพื้นที่ช่วยลดความเสี่ยงด้านอาหาร และเสริมสร้างความมั่นคงของรายได้ระหว่างปลูกสวนป่า
๒. มีการนำกลองโพงที่ขี้แล้วครอบบริเวณโคนต้นเพื่อช่วยป้องกันน้ำท่วมขังบริเวณโคนต้นของต้นไม้ที่ยังเล็กหรือเพิ่งปลูกเป็นการประคับประคองต้นกล้าจนกว่าจะแกร่งหรือสามารถปรับตัวได้เอง
๓. มีการนำเศษวัสดุที่ได้จากสวนป่า รวมถึงเศษอาหารหรือพืชผักที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือนมาใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับทำน้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยหมัก
๔. การบริหารจัดการน้ำ ด้วยการขุดสระกักเก็บน้ำเพื่อให้มีน้ำไว้ใช้ตลอดทั้งปี
๕. เข้าร่วมโครงการคาร์บอนเครดิตธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (BAAC Carbon Credit)

นางจิตรลดา จันมี

เกษตรกรจากจังหวัดบึงกาฬ เกษตรกรดีเด่น
รางวัลชมเชย

ข้อมูลทั่วไป

อายุ : ๕๗ ปี

การศึกษาสูงสุด : ประถมศึกษาปีที่ ๖

สถานภาพ : สมรส

ที่อยู่ปัจจุบัน : เลขที่ ๗๐ หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านด้อง

อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ

รหัสไปรษณีย์ ๓๘๑๕๐

โทรศัพท์ : ๐๖ ๒๔๗๒ ๖๔๘๕

ข้อมูลสวนป่า

ประเภทเอกสารที่ดิน : ส.ป.ก. ๔-๐๑ ข

พื้นที่ปลูกสวนป่าทั้งหมด : ๑๕ ไร่ จำนวน ๑ แปลง

รูปแบบการปลูก : เชิงเดี่ยว

ที่ตั้งสวนป่า : บ้านคำชมภู หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านด้อง อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ

รายละเอียดของสวนป่า

เกษตรกรเริ่มปลูกสวนป่าปี ๒๕๖๒ โดยปลูกยางนาเต็มแปลง

ความคิดริเริ่มในการปลูกสวนป่า

เริ่มต้นจากการไปศึกษาดูงานของการยางแห่งประเทศไทย (กยท.) ที่เขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น และได้ไปทัศนศึกษาที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร และศึกษาดูงานจากหลาย ๆ ที่ได้เห็นต้นไม้ขนาดใหญ่ และในช่วงหน้าฝน ไม่สามารถกรีดยางได้ จึงอยากปลูกต้นยางนาเพื่อที่จะได้มีเห็ด จะได้ไม่ต้องเก็บเห็ดบนภูว้าว ซึ่งมีแนวคิดที่จะยกเห็ดบนภูมาไว้หลังบ้าน และปลูกต้นไม้ไว้ให้ลูกหลานเพื่อเป็นมรดก

ความพยายามฟันฝ่าอุปสรรค

เนื่องจากการปลูกต้นไม้ปีแรก ยังไม่มีเงินลงทุนต้องหาเงินทุนสำรอง ทำให้เกิดความท้อแท้แต่ไม่สิ้นหวัง หลังจากนั้นจึงได้เข้าร่วมโครงการกับการยางแห่งประเทศไทย ซึ่งมีแรงบันดาลใจ และกำลังใจจากครอบครัว และคนรอบข้างที่จะสู้ต่อ หลังจากได้ทุนมา จึงเริ่มหาเมล็ดยางนามาปลูก แต่ก็ในช่วงที่หาเมล็ดยาก ทำให้ราคาต้นยางนาราคาแพง ต้นละ ๒๐ บาท จึงต้องผ่อนซื้อกับเจ้าของกล้าไม้ และการขาดแคลนน้ำ ปัญหาระบบน้ำในการใช้บำรุงต้นไม้โดยใช้วิธีให้คนในครอบครัวช่วยกันขนน้ำจากลำห้วย และแหล่งน้ำในหมู่บ้านเพื่อใช้รดน้ำต้นไม้ให้อยู่รอดในฤดูแล้ง

ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า และความยั่งยืนในอาชีพ

ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า

ต้นไม้ในสวนป่ามีการเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์และต่อเนื่อง ส่งผลให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิด โดยเฉพาะมดแดงที่เข้ามาทำรังในพื้นที่ เกษตรกรสามารถเก็บไขมดแดงขายสร้างรายได้เสริมเป็นประจำ นอกจากนี้ เกษตรกรยังสามารถเพาะเชื้อเห็ดในสวนป่าอย่างนาได้สำเร็จซึ่งเป็นอีกทางหนึ่งในการสร้างรายได้หลักให้แก่ครอบครัวอย่างต่อเนื่องทุกปี พร้อมทั้งได้เพาะกล้ายางนาที่มีเชื้อเห็ดผสมอยู่ทั้งเพื่อขายและปลูกในสวนป่าของตนเอง อีกทั้ง ยังมีการเลี้ยงผึ้งและนำผลิตภัณฑ์จากผึ้งขาย เพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างคุ้มค่า

ความยั่งยืนในอาชีพ

ตั้งแต่เกษตรกรเริ่มปลูกไม้ยางนาเชิงเดี่ยว เมื่อปี ๒๕๖๒ จนถึงปัจจุบัน ปี ๒๕๖๘ เพื่อในอนาคตลูกหลานยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์และดำเนินกิจการเกี่ยวกับเห็ดต่อได้ เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพาะเชื้อเห็ดให้แก่ผู้สนใจ เพื่อนำไปต่อยอดเป็นการสร้างเครือข่ายเกษตรกรที่เข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ ซึ่งทำให้เกษตรกรมีรายได้อย่างต่อเนื่อง

บทเรียนของความสำเร็จ

นางจิตรลดา จันมี เป็นเกษตรกรต้นแบบที่ เป็นผู้ลงมือปฏิบัติงานจริงจนประสบความสำเร็จ สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชนและประชาชนทั่วไปที่สนใจในการปลูกสวนป่าได้ปฏิบัติตาม ในปัจจุบันแปลงสวนป่าของเกษตรกร ได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ตลอดจนประชาชนผู้สนใจ รวมทั้งเครือข่ายได้มาแบ่งปันประสบการณ์ แลกเปลี่ยนความรู้รวมถึงข่าวสาร และการลงมือปฏิบัติที่สามารถทำได้จริง จนสามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวให้มีความมั่นคงต่อไป

หลักคิดในการทำงาน

เกษตรกรมีหลักคิดที่สำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปลูกสวนป่าอย่างนา เพื่อผลิตเห็ด สร้างแหล่งอาหารและรายได้ให้แก่ครอบครัวอย่างยั่งยืน และเมื่อป่ามีอายุ ๑๐-๒๐ ปี จะเกิดทุนธรรมชาติที่เพิ่มมูลค่าทุกปี ทั้งจากผลผลิตเห็ด ความอุดมสมบูรณ์ของดิน การกักเก็บน้ำ และมูลค่าไม้ในอนาคต เพื่อเป็นมรดกให้แก่ลูกหลานต่อไป อีกทั้งยังสามารถนำผลผลิตจากสวนป่าของตนเองมาแปรรูปให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น เช่น นำกิ่งไม้มาเผาถ่านและทำฟืน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑. มีความมุ่งมั่นตั้งใจจริง

๒. การศึกษาหาความรู้ ศึกษาดูงาน และเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของตนเอง ลองผิดลองถูก เกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจ จนนำไปสู่ความสำเร็จ

๓. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมองการณ์ไกล

๔. การรู้จักที่จะต่อยอดและพัฒนาไปสู่การทำธุรกิจเห็ด ผลิตภัณฑ์เห็ดแปรรูปเพื่อจัดส่งตามความต้องการของลูกค้าทั่วประเทศ

องค์ความรู้จากการทำสวนป่า

๑. มีการจัดการดิน น้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้เหมาะสมแก่การเกิดเห็ดในพื้นที่สวนป่า
๒. มีการเพาะกล้าอย่างนาที่ใส่เชื้อเห็ดเพื่อใช้ปลูกในสวนป่าของตนเอง และขายสร้างรายได้
๓. การทำผลิตภัณฑ์เห็ดแช่แข็งเพื่อส่งให้ลูกค้าทั่วประเทศ
๔. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ จากเครือข่ายและจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้

4 ปัจจัย ความสำเร็จต่อ อาชีพปลูกสวนป่า

1

คุณสมบัติส่วนบุคคล

- มีความอดทน มุ่งมั่นตั้งใจจริง
- ประสบการณ์ : การลองผิดลองถูก และการศึกษา
- งานผู้ที่ประสบความสำเร็จ
- มีแนวคิด และมีการวางแผนที่ดี รู้จักการพัฒนาต่อยอด
- มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้
- ร่วมกับการปลูกสวนป่า
- มีจิตสาธารณะ สัมพันธ์ไมตรี ถ่ายทอดให้กับบุคคล
- ในพื้นที่

2

องค์ความรู้ทางวิชาการ

- การปลูก การบำรุงรักษา และการจัดการ
- สวนป่า
- การเลือกกล้าไม้สายพันธุ์ดี
- การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการ
- บริหารจัดการ
- การพัฒนามาตรฐานคุณภาพการผลิต
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3

พื้นที่

- สิ่งแวดล้อม : ไฟป่า แคมป์ ปุ๋ยมูลน้ำฝน
- การบริหารจัดการระบบน้ำที่ดี
- ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- ชนิดไม้ที่เหมาะสมต่อพื้นที่ปลูก และเป็น
- ที่ต้องการของตลาด
- เส้นทางคมนาคม : สะดวก และมีระยะห่าง
- จากแหล่งรับซื้อไม่เกิน 50 กิโลเมตร เสียค่า
- ใช้ยาน้อยในการขนส่งวัตถุดิบไปยังโรงงาน

4

ปัจจัยเสริม

1. นโยบายการสนับสนุนและบริการจากภาครัฐ
 - ด้านวิชาการ
 - ด้านเงินสนับสนุน
 - ด้านกล้าไม้
 - การอำนวยความสะดวกเรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย
2. ด้านเศรษฐกิจและการตลาด
3. ด้านสังคมและแรงงาน

ประสบความสำเร็จ

ทำเนียบเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาอาชีพปลูกสวนป่า

ลำดับ	ชื่อ	ปี	ที่อยู่
๑	นายจรัส ทองนาค	๒๕๓๐	๙๙ ตำบลหนองไม้แก่น อำเภอบางยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๕๑๙๐
๒	นายทองอินทร์ ราศรี	๒๕๓๒	๑๐๐ หมู่ที่ ๖ ตำบลลาดกระโทง อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๕๑๖๐
๓	นายสุภรณันท์ ประชัยพฤกษ์	๒๕๓๔	๓๔ บ้านปากช่อง ตำบลสนามชัย อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๕๐
๔	นายสมศักดิ์ บุตรปรารมณ	๒๕๓๖	๑๗ หมู่ที่ ๒ ตำบลหัวหวาย อำเภอตากสิน จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๑๔๐
๕	นายพูลศักดิ์ ธนะปุระ	๒๕๓๗	๑๓๙ ตำบลแก้งไม้ อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๖๐
๖	นายธวัชชัย รูปมงคล	๒๕๓๘	๕๗ หมู่ที่ ๗ ตำบลสระประดู่ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๓๐
๗	นายชำนาญ ภัสสร	๒๕๓๙	๒๕๓/๑ ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๑๘๐
๘	นายไสย ศักดิ์เสรีชัย	๒๕๔๐	๕๕ ตำบลยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ๗๕๑๑๐
๙	นายศรายุทธ อัครจุฬามณี	๒๕๔๑	๔๔๔/๑๔ หมู่ที่ ๑๙ ถนนบรบือ-บุรีรัมย์ ตำบลนิคม อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๕๐
๑๐	นายผิน สำราญพันธ์	๒๕๔๒	๒๔ หมู่ที่ ๓ ตำบลดอนคา อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ๗๒๑๖๐
๑๑	นายบุญเพ็ญ นวลจวี	๒๕๔๓	๑๐ หมู่ ๑ ตำบลศิลาทิพย์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ๑๕๑๓๐
๑๒	นายอาทิตย์ ฤกษ์เดช	๒๕๔๔	๙๗/๑ ตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๑๘๐

ทำเนียบเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาอาชีพปลูกสวนป่า

ลำดับ	ชื่อ	ปี	ที่อยู่
๑๓	นายดำรงค์ ผ่องอำไพ	๒๕๔๕	๗๔/๒ ตำบลท่าเรือ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ๙๔๒๑๐
๑๔	นายประจวบ นิกร	๒๕๔๖	๑๓๑๑/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลกบคล้อ อำเภอกบคล้อ จังหวัดพิจิตร ๙๕๒๑๐
๑๕	นายบำรุงพงษ์ ฟองน้ำ	๒๕๔๗	๒ หมู่ที่ ๓ ตำบลปากช่อง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๕๐
๑๖	นายนาวิ ปรางจโรจน์	๒๕๔๘	๑๙๔/๒ ตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๔๐
๑๗	นายสมศักดิ์ ปักเข็ม	๒๕๔๙	๑๙๔/๒ ตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๔๐
๑๘	นายประสิทธิ์ บุญชัยสุข	๒๕๕๐	๘๖ หมู่ที่ ๗ ตำบลทุ่งกระตาดพัฒนา อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๒๑๐
๑๙	นางมุกดา ขนาดสำโรง	๒๕๕๑	๓๕ หมู่ที่ ๑๒ ถนนปอแดง-มูลบน ตำบลละระเข้หิน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๒๕๐
๒๐	นายทวน บุญส่งแท้	๒๕๕๒	๑๒๔ หมู่ที่ ๕ ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๑๖๐
๒๑	นายบัวลอย ตุ่มสุข	๒๕๕๓	๔๕/๒ หมู่ที่ ๘ ตำบลโคกสุด อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๑๑๐
๒๒	นางวรรณภา บุรพชัยศรี	๒๕๕๔	๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลวังทอง อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ๑๕๒๕๐
๒๓	นายไพรัตน์ ชื่นศรี	๒๕๕๕	๙๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลสนามชัย อำเภอเสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๕๐
๒๔	นายบัวพันธ์ บุญอาจ	๒๕๕๖	๖๖/๒ หมู่ที่ ๔ บ้านหนองบัวคำแสนใต้ ตำบลด่านช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ๓๙๑๗๐

ทำเนียบเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาอาชีพปลูกสวนป่า

ลำดับ	ชื่อ	ปี	ที่อยู่
๒๕	นายคำเตื่อง ภาษี	๒๕๕๗	๔๗ หมู่ที่ ๘ บ้านโนนเขวา ตำบลหัวฟาย อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๕๐
๒๖	นายสมศักดิ์ แก้วณิกทอง	๒๕๕๘	๑๑/๗๑ หมู่ที่ ๓ ตำบลแก้มอัน อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๕๐
๒๗	นายหนูเคน กุลคำรักษ์	๒๕๕๙	๒๓๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๔๐
๒๘	นางพิกุล กิตติพล	๒๕๖๐	๘ หมู่ ๔ บ้านไร่นาดี ตำบลกะเจ็ด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ๒๑๑๐๐
๒๙	นางธวัลรัตน์ คำกลาง	๒๕๖๑	๙๑/๑ หมู่ ๖ ตำบลวังกระแจะ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๑๓๐
๓๐	นายคำนึ่ง เจริญศิริ	๒๕๖๒	๗๗/๒ หมู่ที่ ๑๖ ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๕๐
๓๑	นายศิริวัฒน์ ศรีสระคู	๒๕๖๓	๑๙๙ หมู่ที่ ๔ ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๑๕๐
๓๒	นายปริญญา ดรุณศรี	๒๕๖๔	๖๐/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ๗๕๑๑๐
๓๓	นายสมพร โล่ห์จินดา	๒๕๖๕	๒๐๗ หมู่ที่ ๔ ตำบลนางแล อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ๕๗๑๐๐
๓๔	นายมนรัตน์ วิจิธนากร	๒๕๖๖	๘๖๙ หมู่ที่ ๕ ซอยรังสิต-นครนายก ๕ แขวงประทีปติย์ เขตธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๓๐
๓๕	นายสุมิตร ศรีวิสุทธิ์	๒๕๖๗	๖๓ หมู่ที่ ๑ ตำบลคลองเส อำเภอถ้ำพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๒๖๐
๓๖	นายสุนทร มีจำนงค์	๒๕๖๘	๙๒ หมู่ที่ ๒๔ ตำบลเมืองเดช อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ๘๐๒๖๐

ทำเนียบเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาอาชีพปลูกสวนป่า

ลำดับ	ชื่อ	ปี	ที่อยู่
๓๗	นายบุญธรรม กับกิมศรี	๒๕๖๙	๑๘๕ หมู่ ๓ ตำบลทับกฤชใต้ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๒๕๐

สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้

กรมป่าไม้ ๖๑ ถ. พหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๕๐๐

ส่วนส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ
สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้

๐ ๒๕๖๑ ๔๒๙๒-๓ ต่อ ๕๕๓๖

สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้ กรมป่าไม้